

סוף דבר

ספר זה איננו מסכם את כל חיי, אפילו לא את מחציתם. בשנים שחלפו מאז '62 השתנו הרבה דברים. רבים מהאנשים שמוזכרים פה כבר הלכו לעולמם, ביניהם הו"ר, שניים מאחי וברלי גיסי. במקביל, המשפחה פה בארץ גדלה, והיום סוניה ואני מתגאים בארבעת בנינו, בני זוגם וילדיהם, הלא הם נכדינו האהובים.

אחדים מהחברים והמכרים שהזכרתי התנתקו ונעלמו. אבל רבים מהם ממשיכים בדרך ההגשמה, אם בחיים בקיבוץ ואם בעשייה במישורים אחרים. עם רובם אני מקיים קשר כזה או אחר, המבוסס על עֶבֶר מלכד והווה משותף.

במישור הציוני-תנועתי, היו מהפכים גדולים: מצד אחד, ישראל הפכה מדינה חזקה ובטוחה, שמניפה את דגל הציונות בגלוי ובראש מורם. העלייה זורמת אליה בגלים גדולים, ומעצבת את דמותה לקראת האלף הבא. מצד שני, הציונות וההגשמה הופכות למושגים אנכרוניסטיים, שכמעט כל מי שמשתמש בהם ממהר להוסיף מרכאות. התנועה הקיבוצית, שהגיעה לשיא פריחתה בתחילת שנות השמונים, עומדת עתה בפני שאלות לא פשוטות לגבי עתידה ואופייה. גם לגבי אופייה של ברור חיל, "פינת ציון נידחת" שלי, מרחפים סימני השאלה האלה, ומלווים אותנו ביומיום.

הדברים שסיפרתי כאן, מסכמים את השנים בהם התהוותה המציאות הבסיסית בה אני חי עד היום: היותי ציוני, חבר קיבוץ, מוקף משפחה נפלאה ואוהבת, ובעל קשרי ידידות עם אנשים בכל רחבי הארץ ובקרב יהדות הגולה. למרות כל המהפכים, דבר אחד לא השתנה אצלי:

האמונה בצדקת הדרך הציונית והדרך הסוציאליסטית. וכדי להמחיש זאת, אני רוצה לסיים בתאור של אירוע אחד, שמשקף לדעתי היטב את החיבור שיש בין כל הגורמים האלה בחיי.

אחותי שרה עלתה לארץ עם בעלה ושלושת ילדיה, בתחילת שנות ה-70. אין ספק שלעצם היותי בארץ היתה השפעה מכרעת על החלטתם לבוא לכאן. חלפו השנים, הילדים גדלו. גדעון, הבן הצעיר, התגייס לחיל האוויר והיום הוא טייס טובלה.

לפני מספר שנים, הייתי באולם התצוגות של גני התערוכה, בעיצומו של פסטיבל בינלאומי בכרידג', בו השתתפו שחקנים למעלה מעשרים מדינות. והנה קורה משהו חריג: באמצע המשחקים, מנהל האליפות מבקש הפסקה קלה, ומודיע על מבצע דרמטי של מדינת ישראל – "מבצע שלמה". ברגעים אלה ממש מוטסים אלפי יהודים מאתיופיה אל הארץ! איזו התרגשות קמה בקהל! למעלה מאלפיים נשים וגברים, מארצות שונות קמו על רגליהם והריעו ממושכות!

ובערב, מטלפנת אחותי, שרה, ומבשרת שגדעון בנה, היה אחד הטייסים אשר השתתפו במבצע. היא סיפרה לי בהתרגשות על המשפט שאמר לה: "אמא, עשיתי היסטוריה!"

אז תגידו בעצמכם. הרי בזכותי אחותי עלתה לארץ, ובזכות זה גדעון הפך לטייס בחיל האוויר של ישראל, והיה שותף ל"עשיית היסטוריה" ציונית. אם זה לא מקור לסיפוק וגאווה, אז מה כן?...

